

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра психології

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

**Методичні рекомендації
до проведення практичних занять та організації
самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти спеціальності 053 «Психологія»**

2025

Мукачево

УДК 159.923(076)(075.8)

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною
радою Мукачівського державного університету
протокол № 9 від 25 лютого 2025 р.*

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології
протокол № 7 від 24.03.2025 р.*

Укладачі:

Щербан Т.Д. – д.психол.н., професор кафедри психології

Барчій М.С. – ст. викладач кафедри психології

П 86

Рецензент: Герцовська Н.О., к.філол.н., доцент, декан гуманітарного факультету

Психологія особистості: методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» / укладачі: Т. Д.Щербан, М.С.Барчій. – Мукачево: МДУ, 2025. – 43 с. (1,95 др. арк.)

Методичні рекомендації розроблені відповідно до робочої програми дисципліни «Психологія особистості» Дані методичні рекомендації передбачають різні варіанти самостійного пошуку знань та індивідуального опрацювання матеріалу здобувачами, тести, ситуації, список рекомендованої літератури.

© МДУ, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
I. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ.....	6
1.1 Теми та зміст практичних занять	6
1.2 Завдання для самостійної роботи.....	35
1.3 Критерії оцінювання знань.....	37
II. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	40
ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Психологія особистості» входить до циклу дисциплін професійно-практичної підготовки та закладає засади психологічної культури, професійного мислення щодо визначення основних структурних компонентів особистості у зарубіжних та вітчизняних теоріях особистості, аналізу внутрішніх та зовнішніх детермінант розвитку і поведінки особистості, діагностики та врахування індивідуальних відмінностей особистості, використання психодіагностичних методик з метою дослідження особистості.

Мета дисципліни - засвоєння знань про склад і структуру, ознаки та риси особистості в зарубіжних та вітчизняних теоріях особистості, умови гармонійного розвитку особистості.

Завданням вивчення дисципліни є теоретична та практична підготовка здобувачів фаху з питань: психологія особистості як галузь психологічної науки; особистість та її психологічна характеристика; психологічна структура особистості; психодинамічні теорії особистості; теорії особистості у когнітивній, гуманістичній, екзистенційній, поведінковій та описовій психології; формування та розвиток особистості; самосвідомість та Я-концепція особистості.

Методичні рекомендації укладено з метою допомоги здобувачам в теоретичному опануванні дисципліни «Психологія особистості» та формуванні вмінь використання отриманих знань у майбутній професійній діяльності та повсякденному житті, активізації самостійної пошукової роботи здобувачів, мотивації їх до поглибленого вивчення дисципліни, формування загальних та фахових компетентностей.

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Компетентності загальні(ЗК)

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК15. Здатність до вдосконалення особистісного потенціалу у майбутній професійній діяльності.

Компетентності фахові (СК)

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту.

СК12. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Програмні результати навчання (ПР)

ПР 2 Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР 3 Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 4 Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

Методичні вказівки містять тестові завдання, проблемні та практичні завдання (заповнення таблиць, креслення структурно-логічних схем, складання термінологічних словників, аналіз ситуацій), контрольні питання.

I. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ПІДГОТОВКИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Мета практичних занять полягає у закріпленні і поглибленні набутих теоретичних знань здобувачів, опануванні навичками їх застосування при вирішенні конкретних процесуальних ситуативних питань, контролі за засвоєнням матеріалу, стимулюванні самостійної роботи щодо засвоєння основних положень та вивчення специфіки психології особистості.

На практичних заняттях використовуються різні форми та методи контролю знань здобувачів: усне опитування, дискусія, презентації та їх обговорення, вирішення практичних завдань, тестовий контроль. Практичні заняття можуть проходити в різних формах: співбесіда, доповідь, реферативна доповідь, дискусія, колоквиум, рольові ігри, презентації та ін.

Здобувач, беручи участь у практичному занятті, семінарі, при обговоренні того чи іншого питання повинен:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача тощо.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачі повинні всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати необхідну літературу (підручники, навчальні посібники, наукову та спеціальну літературу). Перевірку засвоєння своїх знань здобувачі здійснюють за допомогою питань для самоконтролю та тестових завдань.

Практичні завдання включають в себе підготовку презентацій, написання есе, рефератів та доповідей за заданими темами, задачі й тестові завдання.

1.1 Теми та зміст практичних занять.

Тема 1. Предмет та завдання психології особистості

План

1. Предмет та завдання сучасної психології особистості.
2. Етапи розвитку психології особистості.
3. Внесок видатних персонологів у розвиток психології особистості.
4. Методи дослідження особистості.

Література [1, 4,5, 6, 7, 9, 11, 13]

Вивчити основні поняття: психологія особистості, особистість, персонологія, інтроспекція, наратив, психобіографія, персонолог.

Питання для контролю:

1. Як сучасна наука розуміє предмет психології особистості?
2. Як психологія особистості пов'язана з Вашою майбутньою професією?
3. Які завдання психології особистості?
4. Які типи особистості охарактеризував О. Лазурський?

5. Яка роль Г. Олпорта у становленні психології особистості?
6. Які принципи вивчення особистості?
7. Які переваги та недоліки експерименту у вивченні особистості?
8. Які можливості нарративного аналізу у вивченні особистості?
9. Які особливості біографічного методу у вивченні особистості?
10. Обґрунтуйте можливості проєктивних методик у вивчення особистості.

Практична частина

1. Скласти схему етапів становлення психології особистості.
2. Накреслити схему міжпредметних зв'язків психології особистості.
3. Скласти таблицю методів психології особистості.
4. Доповніть речення:

В історії досліджень особистості виділяють такі періоди: ... період (Сократ, Арістотель, Б. Спіноза, Д. Локк, Д. Юм); ... період (З. Фрейд, А. Адлер, К. Г. Юнг); ... період (О. Ф. Лазурський, Г. Айзенк, Р. Кеттел, Г. Олпорт).

5. Презентація методик дослідження особистості.

Тестові завдання

1. Вкажіть на метод, завдяки якому психологія у середині XIX століття оформилась як наука:

- а) тест;
- б) інтроспекція;
- в) експеримент;
- г) спостереження.

2. В який період дослідження особистості в центрі уваги психіатрів опинилися психічні чинники виникнення й перебігу хвороб, впливу хвороб на особистість, психологічні аспекти їх лікування?

- а) філософсько-літературний;
- б) експериментальний;
- в) гуманістичний;
- г) клінічний.

3. Принцип детермінізму полягає у:

- а) вивченні функцій психіки, що забезпечують активне пристосування до умов оточуючого середовища;
- б) розгляді психіки і будь-яких її проявів як системи;
- в) визнанні необхідності вивчати психічні явища залежно від явищ, які їх породжують;
- г) конкретизації в психології загального закону діалектики.

4. Автор культурно-історичної теорії особистості:

- а) Л.С. Виготський;
- б) А. Маслоу;
- в) Е. Дюркгейм;
- г) С.Л. Рубінштейн

5. В який період дослідження особистості основними проблемами були питання моральної і соціальної природи людини, її вчинків і поведінки?

- а) філософсько-літературний;
- б) експериментальний;
- в) клінічний;
- г) гуманістичний.

6. Який період дослідження особистості характеризується активним впровадженням в психологію експериментальних методик дослідження психічних явищ з метою позбавитися умоглядності та суб'єктивізму в їх поясненні?

- а) клінічний;
- б) експериментальний;
- в) гуманістичний;
- г) філософсько-літературний.

Теми доповідей, презентацій

1. Психологія особистості, її предмет та завдання на сучасному етапі.
2. Роль проєктивних методів у дослідженні особистості.

Перше семінарське заняття спрямоване на узагальнення та систематизацію знань здобувачів предмету, завдань, методів та сучасних проблем психології особистості. Для закріплення знань студентів доцільно використовувати розв'язування тестових та практичних завдань.

Тема 2. Психологічна характеристика особистості.

1. Людина, індивід, особистість індивідуальність.
2. Змістовні ознаки та риси особистості.
3. Психологічний простір та психологічний вік особистості.
4. Стать як психологічна характеристика особистості.
5. Життєвий шлях особистості.

Література: [1,3, 4,5, 6,7,8,11,13]

Вивчити основні поняття: людина, індивід, особистість, індивідуальність, риси особистості, психологічний простір особистості, психологічний вік особистості, біологічний вік, психологічна стать, життєвий шлях.

Питання для контролю:

1. Поясніть співвідношення понять людина, індивід, особистість, індивідуальність.
2. Коли виникає особистість? Чи можна назвати дату її «народження»?
3. Як тлумачаться в психології поняття особи і суб'єкту?
4. Чи може існувати особистість без індивіда?
5. Які основні психологічні утворення особистості?

6. Які основні психологічні утворення індивідуальності?
7. Що таке риси особистості? Наведіть приклади рис особистості.
8. Як проявляється активність особистості? Як слід розуміти незавершеність особистості?
9. Що таке психологічний простір? Які він має характеристики?
10. Чим відрізняється психологічний вік від віку біологічного?
11. Які чинники впливають на формування психологічної статі?
12. Що таке життєвий шлях особистості?

Практична частина

1. Опишіть образ людини, що на ваш погляд є особистістю. Доведіть це на описі конкретних прикладів, її ставлення до себе, людей, світу, діяльності.

2. Виконайте завдання

Завдання 1

Особистість є об'єктом вивчення філософії, історії, психології і соціології. Визначте, проблему якої науки характеризує кожне з поданих нижче тверджень про особистість:

1. У ході історичного розвитку змінюються не тільки переважаючі соціальні типи особистості, їх ціннісні орієнтації, але і самі взаємовідносини особистості і суспільства.
2. Чим людина може стати? Чи може людина стати володарем своєї долі, чи може вона «створити» себе і своє власне життя?
3. Особистість розглядається як інтегруюче начало, яке пов'язує воєдино різні психічні процеси індивіда і надає його поведінці необхідну послідовність і стійкість.
4. Вихідна точка досліджень особистості – не індивідуальні особливості людини, а та соціальна система, до якої вона включена, і ті соціальні функції і ролі, які вона у ній виконує.

Завдання 2

З життя і літератури відомо, наскільки несподіваними бувають рішення і вчинки особистості у незвичайних умовах. Люди, які були для нас зразком мужності і благородства, виявляються боягузами і егоїстами, і, навпаки, у тих, кого ми вважали посередністю, в певних умовах проявляються неабиякі якості, про які ми і навіть не підозрювали. Чим можна пояснити подібні прояви особистості?

3. Вправа «Мої життєві цілі»

Візьміть чотири аркуші паперу та ручку. На першому аркуші напишіть: «Які в мене життєві цілі?» Протягом двох хвилин відповідайте на це запитання. Занотуйте все, що приходить у Вашу свідомість, — незалежно від того, чи здається це Вам дуже абстрактним, загальним, чи тривіальним, банальним. Ви можете записувати особисті, сімейні, професійні, соціальні, суспільні, духовні та інші цілі. Дайте собі ще дві хвилини для перегляду списку, доповнень, корекцій. Відкладіть аркуш убік.

Візьміть другий аркуш та напишіть: «Як мені хотілося би провести найближчі три роки?» Знов дві хвилини відповідайте і ще дві хвилини проглядайте та доповнюйте те, що встигли написати. Відкладіть і цей аркуш.

З метою бачення своїх життєвих перспектив під іншим оглядом напишіть на третьому аркуші: «Якби мені залишилося жити всього шість місяців, як би я їх прожив?» Мета цього завдання полягає у розкритті важливих для Вас сфер, про які Ви не думаєте у повсякденному житті. Пишіть теж дві хвилини і ще дві хвилини проглядайте те, що написали. Відкладіть аркуш.

На четвертому аркуші випишіть три найголовніші цілі з усіх, що ви записали раніше. Порівняйте всі аркуші. Чи є теми, котрі повторюються? Чи можна віднести Ваші цілі до якоїсь окремої категорії, наприклад, до особистих цілей, професійних чи інших? Чи є однакові цілі на перших трьох аркушах? Яким чином відрізняються від інших ті три цілі, котрі Ви обрали як головні?

Корисно повторювати цю вправу кожних півроку.

3. Презентація методик дослідження психологічного віку та психологічної статі.

Тестові завдання

1. Людина як типовий носій видів людської активності – це:

- 1) індивід;
- 2) особистість;
- 3) суб'єкт діяльності;
- 4) індивідуальність;

2. Особистість - це:

- 1) свідомий індивід, який займає певне положення у суспільстві і виконує певну суспільну роль;
- 2) людина, яка має тверді переконання;
- 3) біологічна істота, яка належить до класу ссавців;
- 4) людина, яка має високий соціальний статус.

3. Індивід - це:

- 1) окремо взятий представник людського роду;
- 2) біологічна істота;
- 3) представник певної спільноти

4. Системна соціальна характеристика індивіда, в якій відображається предметна діяльність та спілкування, тобто сукупність суспільних відносин, в які включений індивід, – це:

- 1) людина;
- 2) особистість;
- 3) індивідуальність;
- 4) індивід.

5. Неповторність, оригінальність особистості, сукупність тільки їй притаманних рис створюють:

- 1) особистість;
- 2) індивідуальність;
- 3) індивід;

4) характер.

6. Психологічна стать – це:

- 1) акушерська, паспортна стать людини;
- 2) ставлення до власної біологічної статі;
- 3) ставлення до протилежної статі.

7. Сукупність морфологічних, фізіологічних та генетичних особливостей, які забезпечують розмноження організму, – це:

- 1) стать генетична;
- 2) стать хромосомна;
- 3) стать біологічна;
- 4) стать соціальна

Теми доповідей, презентацій

1. Психологічна характеристика особистості в сучасній психології.
2. Змістовні ознаки та риси особистості.
3. Вікові етапи розвитку психологічної статі.

Дане семінарське заняття поглиблює та систематизує знання здобувачів про особистість, її ознаки. Для активізації пізнавальної діяльності використовуються проблемні питання. Доцільними на цьому занятті будуть практичні завдання: написання творів – роздумів: «Я вважаю себе особистістю тому що ...» та тестові завдання з метою контролю знань. Звертається увага на ознайомлення здобувачів з психодіагностичним інструментарієм для вивчення психологічного віку, психологічної статі особистості та формування вмінь проектувати життєвий шлях особистості.

Тема 3. Психологічна структура особистості

План

1. Психологічна структура особистості та її компоненти.
 2. Проблеми структури особистості в роботах Б.Ананьєва, С.Рубінштейна, А.Петровського.
 3. Структура особистості за К.Платоновим.
 4. Концепція особистості Г. Костюка та С. Максименка.
 5. Концепція психоенергетичної цілісності особистості.
 6. Дослідження структури особистості (За «Картою особистості» К.Платонова)
- Література: [1,3,4,5,8,10,11]

Вивчити основні поняття: особистість, структура особистості, соціальна підструктура, біологічна підструктура, горизонтальний вимір особистості, вертикальний вимір особистості, психоенергетична цілісність особистості.

Питання для контролю:

1. Що дає аналіз структурних компонентів особистості для розуміння її функцій?
2. Як розглядалась проблема особистості С. Рубінштейном?
3. Які рівні функціонування особистості виділяє Б. Ананьєв?
4. У чому суть структурного підходу до особистості О. Леонт'єва?
5. Які компоненти структури особистості виділяє К. Платонов? Чому його теорію називають функціональною та динамічною?
6. Яким чином забезпечується психоенергетична цілісність особистості ?

Практична частина

1. Практичні завдання:

Завдання 1

Розподіліть на групи наступні суб'єктивні явища в залежності від співвіднесення їх зі структурними компонентами особистості (мотиваційний, потреби, вольовий, пізнавальний, емоціональний, характер, здібності і самосвідомість): переживання голоду, похмурий настрій, наполегливість, пригадування подій, гордість за власні досягнення, прийняття рішення, задоволення від виконаної діяльності, роздуми про власні недоліки, бажання робити добро, переживання гніву, доведення теореми, стан інтересу до чогось, почуття легкості і радості під час виконання діяльності, почуття відповідальності, охайність.

Завдання 2

Дайте відповідь на питання: Які теорії (вказіть автора) мав на увазі С. Рубінштейн, піддаючи критиці погляди на особистість як «аморфну єдність» чи фіксацію лише «окремих рис» особистості? Наведіть приклад із Вашого власного досвіду, який підтверджує дієвість теорії С. Рубінштейна.

2. Презентація методики «Карта особистості».

Тестові завдання

1. Що включає в себе «підструктура досвіду» за К. Платоновим:

- 1) окремі особливості психічних процесів;
- 2) знання, вміння, навички та звички;
- 3) спрямованість особистості;
- 4) професійні інтереси особистості.

2. Автором якого підходу до розуміння особистості є О. Леонт'єв:

- 1) диспозиційного;
- 2) культурно-історичного;
- 3) діяльнісного;
- 4) динамічного;

3. Система всіх видів спонукань (потреби, мотиви, цілі, установки), які регулюють поведінку і діяльність людини, утворюють сферу:

- 1) структури особистості;
- 2) самосвідомості;
- 3) мотивації;

4) домагань.

4. До біологічно обумовленої підструктури особистості відносять:

- 1) знання;
- 2) темперамент;
- 3) відносини;
- 4) характер.

5. До соціально обумовленої підструктури особистості відносять:

- 1) конституцію тіла;
- 2) переконання;
- 3) вік і стать;
- 4) темперамент.

6. Проаналізуйте і виберіть правильну відповідь:

- 1) спрямованість особистості є системою спонукань та ціннісних орієнтацій;
- 2) спрямованість особистості є системою ставлень;
- 3) спрямованість особистості є індивідуально-типологічною характеристикою.

Теми доповідей, презентацій

1. Основні виміри психологічної структури особистості.
2. Склад і структура особистості.

На даному семінарському занятті доцільно за допомогою усних відповідей та виконання тестів перевірити рівень засвоєних теоретичних знань. Звертається увага на ознайомлення здобувачів з структурними компонентами особистості, поглядами на структуру особистості різних авторів. Здобувачі аналізують проблемні практичні ситуації, що сприяє формуванню професійного мислення.

Тема 4. Ціннісно-мотиваційна сфера особистості

План

1. Інтереси, їх види.
2. Ідеали та переконання.
3. Світогляд особистості.
4. Методики дослідження спрямованості особистості.

Література: [1,3,4,5,8,10,11,12]

Вивчити основні поняття: спрямованість особистості, види спрямованості, потреби, мотиви, мотивація, зовнішня мотивація, внутрішня мотивація, установки, самоактуалізація, піраміда потреб, інтереси, ідеали, переконання, світогляд

Питання для контролю

1. Що таке спрямованість особистості? З яких компонентів вона складається?
2. У чому специфіка людських потреб на відміну від потреб тварин?
3. Які типи потреб Вам відомі? Які потреби для Вас є провідними?

4. Що таке мотив? Яким чином мотивація впливає на особистість?
5. Які види інтересів?
6. Яка роль інтересів у діяльності людини?
7. Які психологічні умови переходу знань в переконання?
8. Обґрунтуйте умови формування ідеалів.
9. Яка структура світогляду?
10. Які типи світогляду?

Практична частина

1. Розв'язування задач

1) Які особистісні перетворення відбуваються в разі незбігу суб'єктивних переживань (симпатій, антипатій, бажань тощо) і особистісного смислу. Обґрунтуйте свою відповідь.

2) До кожного з поданих тверджень, які характеризують різні види мотивації особистості, підберіть відповідне поняття (мотив самоствердження, мотив ідентифікації з іншою людиною, мотив влади, процесуально-змістовий мотив, мотив саморозвитку, мотив досягнення, просоціальний мотив, мотив уникнення покарання) і доповніть прикладом:

а) Якщо людину діяльність приваблює сама по собі, подобається її виконувати, виявляти інтелектуальну чи фізичну активність, цікавить зміст того, що вона робить, тобто спонукання до активності йде через зміст і процес діяльності, а не за допомогою зовнішніх чинників, – така мотивація має назву

б) Страх перед можливими неприємностями і намагання цього уникнути – ось що спонукає до діяльності під впливом Діяльність під впливом такого мотиву набуває характеру захисної дії і є певною мірою примусовою.

в) пов'язаний з почуттям власної гідності, честолюбством, самолюбством. Людина намагається довести навколишнім, що вона чогось варта, прагне здобути певний статус у суспільстві, хоче, щоб її поважали та цінували.

г) У разі впливу мотивів наявна ідентифікація (ототожнення) індивіда з групою. Людина не лише вважає себе членом соціальної групи, не тільки ототожнюється з нею, а й переймається її проблемами, інтересами, цілями тощо.

д) є особливо актуальним для дітей і молоді, які намагаються наслідувати інших людей у своїх діях і полягає у прагненні бути схожим на героя, кумира, авторитетну особистість (батька, вчителя тощо).

е) Успіхи в будь-якій діяльності (у навчанні, спорті, професійній діяльності) залежать не лише від здібностей, навичок, знань, а й від мотивів, тобто від прагнення досягти високих результатів у діяльності.

ж) На думку А. Маслоу, – прагнення до цілковитої реалізації своїх здібностей, упевненість у собі, здатність відчувати свою компетентність це важливий мотив, який спонукає нас багато працювати і розвиватися і має назву

з) Дії багатьох людей (наприклад, керівників різних рангів) спонукає, тобто прагнення суб'єкта впливати на людей, прагнення зайняти «керівну позицію» у групі (колективі), намагання керувати людьми, визначати і регламентувати їхню діяльність.

3. Вправа- перетворення

Вправа - перетворювати своє «Я повинен» у «Я хочу». Це дасть нам змогу уникнути боротьби із негативними емоціями. Для досягнення такого стану потрібно свідомо зосередитись на позитивних сторонах неприємного завдання і зробити усе можливе для підтримки позитивного ставлення до важкого обов'язку.

Хід вправи:

1. За 5 хвилин Ви повинні написати якомога більше речень, які б починались словами «Я мушу...». Тепер, за 5 хвилин Ви повинні написати речення, які починаються зі слів «Я хочу...».

Обговорення: Хто бажає, нехай поділиться враженнями від виконання цієї вправи: Які речення Ви писали легко, які було написати складно? У якій частині більше речень? Чи були такі теми і справи, які знайшли відображення в обох частинах?

Подивіться у свій список «Я мушу» і запишіть це речення так, щоб воно перетворилось у «Я хочу» з умовою, щоб Вам дійсно захотілось виконати цей обов'язок. Розкажіть про свої відчуття, які у Вас виникли після завершення вправи.

5. Складання термінологічного словника з теми

6. Презентація методик дослідження мотивації, інтересів, спрямованості

Тестові завдання

1. Проаналізуйте і виберіть правильну відповідь:

- 4) спрямованість особистості є системою спонукань та ціннісних орієнтацій;
- 5) спрямованість особистості є системою ставлень;
- 6) спрямованість особистості є індивідуально-типологічною характеристикою.

2. Мотив – це :

- 1) особлива форма діяльності;
- 2) спонука до діяльності;
- 3) емоційно забарвлене ставлення до навколишнього.

3. Потреба – це:

- 1) переживання людиною задоволення чи стану тривоги;
- 2) переживання людиною емоційного незадоволення; розгубленості;
- 3) переживання людиною необхідності в певних умовах життя і діяльності;
- 4) стан індивіда, що виникає в результаті активної діяльності, що може забезпечити його існування.

4. У визначенні: стан готовності до певної активності, спрямованої на задоволення певного переживання – розкривається:

- 1) потреба;
- 2) інтерес;
- 3) Домагання.

4) Установка.

5. Основними проявами спрямованості є:

- 1) темперамент, характер, здібності;
- 2) потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, рівень домагань;
- 3) відчуття, сприймання, пам'ять, мислення;
- 4) воля, емоції, почуття.

6. Світогляд - це:

- 1) норма поведінки, що склалася історично;
- 2) система знань, уявлень, переконань про світ, дійсність.
- 3) особливі способи відображення дійсності;
- 4) властивість високоорганізованої матерії.

7. Визначення: вибіркове ставлення особистості до предметів і явищ навколишнього середовища завдяки їхнього життєвого значення або емоційної забарвленості і привабливості – розкриває поняття:

- 1) потреби;
- 2) інтереси;
- 3) ідеали;
- 4) переконання.

Теми доповідей, презентацій

1. Піраміда потреб і прагнення до самоактуалізації
2. Концепції особистості у вітчизняній класичній психології.

На основі різних підходів здобувачі узагальнюють типи спрямованості особистості. При розгляді питання про потреби, інтереси необхідним є використання опорних схем чи презентації. Необхідно звернути увагу на такі методика: «Мотивація навчання у вищому навчальному закладі» Т.І.Ільїна; «Мотиваційна структура особистості» В.Е. Мільман, «Мотивація афіліації» (А. Меграбян та М.Ш. Магомет-Емінов), методика на визначення спрямованості особистості Б.Басса та ін. Для практичного опрацювання кожна група студентів попередньо підбирає окремі методика. Після пророблення у групах представники презентують роботу, відповідають на запитання інших студентів та викладача.

Тема 5. Психодинамічні теорії особистості

План

1. Структура особистості З. Фрейда.
2. Аналітична теорія особистості К. Юнга.
3. Психологічні типи К. Юнга.

Література [1,3, 4,5, 6, 8,9,10,11,12]

Вивчити основні поняття: психоаналіз, психодинамічна теорія, несвідоме, підсвідоме, свідомість, цензура, лібідо, танатос, сублимація, воно, я, над – я, архетипи, колективне несвідоме, самість, індивідуація, екстраверти, інтроверти.

Питання для контролю:

1. Опишіть природу функцій «Ід», «Его», «Супер – его».
2. Яким чином взаємодія між цими структурами створює внутрішній конфлікт у людини?
3. В чому відмінність між особистим і колективним несвідомим в теорії Юнга?
4. Опишіть концепцію архетипів Юнга. Який архетип Юнг зв'язував з досягненням самореалізації в зрілості?
5. Охарактеризуйте екстравертовані та інтровертовані типи.

Практична частина

Завдання 1

Із поданих понять виберіть ті, які належать до концепції психоаналізу: Свідомість, внутрішній конфлікт, Персона, Его, Тінь, Аніма-Анімус, Самість, цілісність психічного життя, прагнення до домінування, безсвідоме, потреба самоактуалізації, Ід, соціальна приналежність, сновидіння, невротичні потреби, психосексуальний розвиток особистості, регресія, соціальний інтерес, раціоналізація, Супер-его, комплекс неповноцінності, захисні механізми, сублимація, інстинкт, лібідо, латентний період, архетипи, невротичний розвиток, неусвідомлені мотиви, колективне несвідоме, внутрішній конфлікт, витіснення.

Завдання 2

Виберіть твердження, яке, на Вашу думку, найбільш чітко передає розуміння несвідомого у психоаналізі:

1. Несвідоме – це ті процеси, на які не спрямована увага людини;
2. Несвідоме – це переживання, які подавлені свідомістю, проти яких свідомість висуває міцні бар'єри;
3. Несвідоме – це автоматизовані дії, які людина виконує не задумуючись.

Завдання 3

Замість крапок вставте у текст пропущені слова, які допоможуть Вам правильно зрозуміти визначення психоаналізу та його структуру: Психоаналіз – це терапія Він складається із послідовних етапів: пошук осередку виникнення проблеми (.....), розкриття проблеми (перебудова інформації в форму), переосмислення і переоцінка проблеми (зміна системи установок), усвідомлення нової значимості події та (ліквідація осередку збудження).

Завдання 4

Фрейд порівнював співвідношення «Я» і «Воно» із конем і вершником. Вершник повинен стримувати і направляти коня, інакше він сам може загинути, але рухається вершник тільки завдячуючи коню.

Який із символів «Я» чи «Воно» втілював Фрейд у образі вершника, а який у образі коня?

Завдання 5

Як називається елемент структури особистості в теорії К. Юнга, який складається з придушених спогадів і забутих переживань або матеріалу, який в свій час був недостатньо яскравим, щоб бути пережитим у свідомості?

Як називається елемент структури особистості в теорії К. Юнга, який стає центром структури особистості, допомагає досягти самореалізації?

6. Презентація методики на виявлення типу особистості за К.Юнгом.

Тестові завдання

1. Із поданих понять виберіть ті, які належать тільки до концепції психоаналізу:

- 1) інстинкт, Ід, Его, Супер-его, раціоналізація, лібідо;
- 2) архетип, Ід, Его, Супер-его, сублімація, самореалізація;
- 3) колективне несвідоме, Ід, Его, Супер-его, витіснення, соціальний інтерес.

2. З якими захисними механізмами пов'язані наступні вчинки і способи поведінки людей: «Виявлено, що скупі люди схильні помічати скупість інших, агресивні - жорстокість інших»:

- 1) раціоналізація;
- 2) проєкція;
- 3) заперечення;
- 4) витіснення.

3. З якими захисними механізмами пов'язані наступні вчинки і способи поведінки людей: «Під час масового соціологічного дослідження дорослим людям задали питання, чи переконливо подіяли на них матеріали преси, у яких лікарі доводять, що паління призводить до захворювання на рак легенів. Позитивну відповідь дали 68% людей, які не палять і лише 14% тих, які палять»:

- 1) регресія;
- 2) сублімація;
- 3) заперечення;
- 4) проєкція.

4. Назвіть прізвище вченого, який виявив, що людина одночасно проходить як стадії психосоціального розвитку так і стадії розвитку его, та довів, що розвиток особистості продовжується все життя і кожна стадія розвитку може мати як позитивний, так і негативний результат:

- 1) Е. Еріксон;
- 2) К. Юнг;
- 3) А. Адлер;
- 4) К. Хорні

5. Базова і найдавніша структура психічного життя особистості у якій зосереджені інстинктивні, примітивні, спадкові аспекти особистості, яка є скарбницею примітивних інстинктивних прагнень, емоцій, спогадів, забутих дитячих образ, травм, ворожих ставлень до своїх батьків, невілених сексуальних бажань у психоаналізі носить назву:

- 1) Ід;
- 2) Архетип;

- 3) Его;
- 4) Суперего.

7.Захисний механізм, який забезпечує людині можливість повернення на більш ранню стадію психосексуального розвитку, де відбулось блокування енергії лібідо:

- 1) регресія;
- 2) сублімація;
- 3) заперечення;
- 4) проекція.

Теми доповідей, презентацій

1. Психодинамічна теорія особистості за З.Фрейдом.
2. Аналітична теорія особистості К.Юнга.

На даному семінарському занятті доцільно здійснити порівняльний аналіз психодинамічних теорій особистості З. Фрейда та К. Юнга. Практичні завдання сприятимуть закріплення теоретичних положень. Доречними на даному занятті будуть презентації стосовно психологічних типів особистості за Фрейдом та Юнгом, дискусія щодо оцінки даних психодинамічних теорій.

Тема 6. Психодинамічні теорії особистості

План

1. Індивідуальна теорія особистості А. Адлера
2. Епігенетична теорія розвитку особистості Е. Еріксона.
3. Особистість в гуманістичному психодинамічному аналізі.

Література [1,3, 4,5, 6, 8,9,10,11,12]

Вивчити основні поняття: его-психологія, его-ідентичність, его-інтеграція, гуманістичний психодинамізм, соціальний інтерес, життєвий стиль, почуття неповноцінності, продуктивна особистість, творче «Я».

Питання для контролю:

1. Визначте життєві цілі за А. Адлером.
2. Що впливає на деформацію життєвого стилю?
3. Означте добре адаптовану особистість (за А. Адлером).
4. Які основні стадії психосоціального розвитку виділяє Еріксон?
5. Яким чином теорія Еріксона модифікує і/або поширює психодинамічний підхід Фрейда до особистості?
6. Охарактеризуйте головні ідеї гуманістичної теорії особистості Е.Фромма.
7. Які провідні риси продуктивної особистості за Фроммом?

Практична частина

- 1.Проблемно-творчі запитання та завдання:

1. Чи згодні ви з Еріксоном в тому, що головною кризою в підлітковому віці є его-ідентичність – рольове змішання?
2. Еріксон затверджує, що досягнення его-ідентичності – це боротьба протягом всього життя. Ви згодні з цим? Якщо так, то з якими проблемами ідентичності може зіткнутися людина в ранній зрілості і в старості?
3. Чи згодні ви з думкою Фромма про те, що більшість людей сьогодні насолоджується значною свободою і автономією, але платять за це самотністю, відсутністю почуття безпеки і відчуженістю?
4. Чи вважаєте ви, що «ринкова» орієнтація характеру по Фромму являє собою домінуючий тип особистості в нашому суспільстві? Якщо ні, то які орієнтації характеру, по-вашому, найбільш розповсюджені сьогодні? Поясніть вашу позицію.
5. Як називається послідовність психосоціальних стадій, які йдуть одна за одною від народження до смерті?
6. Як називається у теорії Е. Фромма скупа, вперта та орієнтована на минуле людина?
7. Який психологічний механізм втечі від свободи, на думку Е.Фромма, застосовують сучасні люди, щоб подолати проблему свободи та безпеки?
8. Який тип характеру за Е. Фроммом є хворобливим та непродуктивним?

Тестові завдання

1. Детермінантою у розвитку особистості за А. Адлером є:

- 1) біологічні потреби;
- 2) природні інстинкти;
- 3) прагнення людини до переваги;
- 4) агресивність.

2. Хто із вказаних вчених виділив та описав психологічні кризи, що неодмінно настають у кожної людини?

- 1) А. Маслоу;
- 2) Е. Еріксон;
- 3) Фрейд;
- 4) К. Роджерс.

3. Що таке сублімація?

- 1) усвідомлений і навмисний відхід від неприємних думок і спогадів;
- 2) механізм психологічного захисту, при якому, щоб виправдати неприйнятну ситуацію, перекручують дійсність;
- 3) механізм психологічного захисту, який спрямовує неприйнятні імпульси в позитивну, творчу галузь;
- 4) механізм психологічного захисту, який виявляється у вигляді повернення до більш ранніх форм поведінки та мислення.

4. При позитивному розв'язанні кризової суперечності цілісність, універсальність проти відчаю та презирства формується адаптивна "Его"-якість:

- 1) мудрість;
- 2) творчість, турбота, милосердя;

3) любов як здатність до спільності зі збереженням особистого "Я";

4) компетентність.

5. Визначте, хто з психологів виділяє три основні види психологічного захисту, в основі яких лежить задоволення певних невротичних потреб і вважає, що захист людина знаходить або в прагненні «до людей», або в прагненні «проти людей», або в прагненні «від людей»:

1) З. Фрейд;

2) К. Юнг;

3) А. Адлер;

4) К. Хорні.

6. Який з наведених прикладів не належить до концептів «індивідуальної психології»:

1) почуття неповноцінності та його компенсація;

2) стиль життя;

3) творче «Я»;

4) архетипи.

7. Задоволеність особистості своїм життям, плодам своєї праці, які слугують нащадкам, нації, державі, культурі, на останній стадії психосоціального розвитку - пізньої зрілості – це:

1) его-ідентичність;

2) его-психологія;

3) егоцентризм;

4) его-інтеграція.

8. Хто з дослідників проблем самосвідомості розглядав процес індивідуації як наближення Его до Самості:

1) К.Роджерс

2) Е. Еріксон

3) К.Г. Юнг

4) Е. Фромм

Теми доповідей, презентацій

1. Порівняльний аналіз сучасних теорій особистості.

2. Теорія невротичної особистості К. Хорні.

На даному семінарському занятті студенти здійснюють порівняльний аналіз поглядів на особистість та її розвиток Адлера, Еріксона, Фромма. Проблемно-творчі запитання та завдання доцільно розв'язувати в групах, обґрунтовуючи власну точку зору. Після пророблення у групах представники презентують роботу, відповідають на запитання інших студентів та викладача.

Тема 7. Особистість в когнітивній та гуманістичній психології

План

1. Основні принципи гуманістичної психології особистості.

2. Феноменологічна позиція К. Роджерса.

3. Екзистенціально – гуманістична модель особистості А. Маслоу.

4. Теорія особистісних конструктів.

Література [1,3, 4,5, 6, 8,9,10,11]

Вивчити основні поняття: гуманістична психологія, особистісне зростання клієнтоцентрована терапія, повноцінно функціонуюча особистість, самоактуалізація, самореалізація, самоактуалізована особистість, шляхи самоактуалізації, особистісний конструкт, когнітивна складність-простота, конструктивний альтернативізм.

Питання для контролю:

1. Як називається орієнтація К. Роджерса по відношенню до терапії та освіти, яка фокусується на переживаннях клієнта або учня, а не на терапевті або викладачу?
2. Яким чином формувалася феноменологічна концепція особистості К. Роджерса?
3. Які шляхи самоактуалізації особистості?
4. Які характеристики повноцінно функціонуючої людини?
5. Охарактеризуйте типи особистості за Дж.Келлі.
6. Як називається категорія мислення, за допомогою якої людина інтерпретує або тлумачить свій життєвий досвід у теорії Дж. Келлі?

Практична частина

Завдання 1

Означте роджерівський принцип, згідно якому переживання, які сприймаються як зберігаючі та розвиваючі людину, оцінюються позитивно, в той час, як переживання, які сприймаються як негативні або ті, що протирічать збереженню або розвитку людини, оцінюються негативно або їх уникають.

Завдання 2

Визначте термін К. Роджерса, який використано для позначення поваги та прийняття іншого, незалежно від того, чи поводить він себе у відповідності з очікуваннями того, хто демонструє прийняття.

Завдання 3

Назвіть деякі головні причини того, що так мало людей досягають самоактуалізації, як її розуміє Маслоу? Що, по Маслоу, є наслідком невдачі людини в задоволенні її метапотреб?

Завдання 4

У поданому тексті безсистемно перераховані психологічні ознаки когнітивно простої та когнітивно складної особистості за теорією Дж. Келлі. Розподіліть подані характеристики за типами когнітивних особистостей:

Помічають тонкі нюанси поведінки інших людей, розглядають інших людей та довко лишній світ на основі невеликої кількості категорій (конструктів), їхні уявлення про інших складні та диференційовані, володіють бідним репертуаром соціальних ролей, не ігнорують різноманітні суперечності у характері особистості, характеризуються недиференційованими уявленнями про важливі

об'єкти, мають усталені погляди щодо інших людей, ігнорують інформацію, яка суперечить їхнім уявленням. Прості в спілкуванні, використовують велику кількість категорій і високо диференційовану систему конструктів. Чітко розрізняють себе та інших, не помічають відмінностей між собою та іншими людьми, розглядають людей з множини точок зору, їхні соціальні прогнози надійні, прагнуть знайти підтвердження тому, що інші схожі на них, їхні соціальні прогнози неефективні.

Завдання 5

Карл Роджерс стверджує, що основний бар'єр, який заважає людям спілкуватись, – це природна тенденція обговорювати, оцінювати, схвалювати чи засуджувати поведінку чи твердження інших. Тому одним із принципів клієнтської терапії є безоціночне сприйняття клієнта і його проблем. Психологу рекомендується орієнтуватись на норми клієнта, а не на загальноприйняті норми поведінки у тій чи іншій ситуації.

Як Ви думаєте, чи можна практику безоціночного сприйняття іншої людини перенести в ситуацію повсякденного спілкування людей?

Завдання 6

Поясніть вислів А. Маслоу, виходячи із основних положень теорії: «Якщо ви навмисно збираєтеся стати менш значною особистістю, ніж дозволяють вам ваші здібності, я попереджаю, що ви будете глибоко нещасливі все життя».

Тестові завдання

1. Представники когнітивного напрямку вважають, що неправильна поведінка людини викликана:

- 1) неусвідомленими потребами;
- 2) ірраціональними думками;
- 3) відсутністю сенсу життя;
- 4) порушенням взаємин батьків і дітей.

2. Стадія когнітивного розвитку, коли дитина може будувати власні гіпотетико-дедуктивні висновки, які ґрунтуються на самостійному висуванні гіпотез і перевірці їхніх наслідків названа Ж. Піаже:

- 1) сенсомоторною;
- 2) доопераційною;
- 3) конкретних операцій;
- 4) формальних операцій.

3. Дж. Келлі у «Теорії особистісних конструктів» презентує людину як:

- 1) істоту, керовану фізіологічними потребами;
- 2) особистість, що прагне до самореалізації;
- 3) дослідника, мислителя, вченого;
- 4) суб'єкта діяльності і пізнання.

4. Із поданих понять виберіть ті, які належать представникам когнітивного напрямку в психології:

- 1) когнітивний розвиток, особистісний конструкт, сенсомоторний інтелект;
- 2) когнітивний розвиток, риси особистості, когнітивна складність-простота;
- 3) особистісний конструкт, доопераційний інтелект, сублімація;

4) когнітивний розвиток, особистісний конструкт, самоактуалізація.

5. Абрахам Маслоу головною характеристикою особистості вважав потяг до:

- 1) безпеки;
- 2) визнання;
- 3) самореалізації;
- 4) агресії.

6. Людей, які використовують достатньо складну і диференційовану систему конструктів, чітко розрізняють себе та інших, розглядають поведінку інших з різних точок зору, їхні уявлення про інших складні та диференційовані, Дж. Келлі називав:

- 1) когнітивно складними;
- 2) когнітивно простими;
- 3) егоцентричними;
- 4) конструктивними.

7. Згідно з К. Роджерсом відповідність образу Я та суб'єктивних переживань людини її зовнішнім проявам називається:

- 1) константністю;
- 2) конгруентністю;
- 3) самоусвідомленням;
- 4) самоідентичністю.

Теми доповідей, презентацій

1. Гуманістичні теорії особистості.
2. Когнітивні теорії особистості.

На даному семінарському занятті обговорення питань теми можна провести традиційно або у формі (мікрофон) чи групової дискусії. Систематизацію знань здобувачів доцільно здійснити за допомогою виконання проблемних практичних завдань. Тестові завдання забезпечать самоконтроль знань здобувачів.

Тема 8. Теорії рис особистості

План

1. Диспозиційна теорія особистості Г. Олпорта.
2. Структурна теорія рис особистості Р. Кеттела.
3. Теорія типів особистості за Г. Айзенком.

Література [1,3, 4,5, 6, 8,9,10,11]

Вивчити основні поняття: риси особистості, факторний аналіз, загальні риси, індивідуальні риси, кардинальні диспозиції, центральні диспозиції, поверхові риси, базові риси, зріла особистість, екстраверсія, інтроверсія, нейротизм, синтальність.

Питання для контролю:

1. Які характеристики «зрілої особистості» за Олпортом?
2. Які основні етапи факторного аналізу для ідентифікації основних рис структури індивідуума?
3. Які можна виділити головні відмінності в поведінці між інтровертами і екстравертами? Як в дослідженні вимірюється ступінь інтроверсії – екстраверсії?
4. Що на думку Г.Айзенка визначає склад особистості?
5. Як можуть бути розташовані елементи особистості за теорією Г. Айзенка?
6. Як називається в теорії Г. Айзенка здатність особистості до тривоги, частой зміни настрою та депресії?
7. Як називається тенденція особистості до чуттєвості та комунікабельності, здатності до співпереживання та співчуття?
8. Який метод використовували Р. Кеттел і Г. Айзенк для ідентифікації основних рис структури особистості?
9. Які на думку Р. Кеттела базисні структури складають ядро або основні блоки будови особистості?

Практична частина

1. Проблемно-творчі запитання та завдання:

Завдання 1

Виберіть яку-небудь людину, яку ви добре знаєте, і перерахуйте його або її істотно важливі індивідуальні характеристики. Чи є ці характеристики тим, що Олпорт розуміє під центральними диспозиціями? Наскільки корисна концепція центральних диспозицій для опису особистості повсякденною, розмовною мовою?

Завдання 2

Наскільки шість характеристик «зрілої особистості» за Олпортом відповідають вашому власному уявленню про те, що складає здорову особистість? Чи можете назвати яку-небудь особливість, що могла б бути у здорової особистості і виявилася б не сумісною з шістьма характеристиками Олпорта?

Завдання 3

Визначте, до якої теорії належить даний фрагмент. Хто її автор? Які поняття використовує ця теорія для аналізу особистості? Які аспекти особистості вона вивчає? Перелічіть відомі Вам поняття та аспекти особистості, важливі у контексті даної теорії. Розкрийте переваги та недоліки підходу у порівнянні з іншими.

1. Зрілі особистості характеризуються функціонально автономною поведінкою, що мотивована усвідомленими процесами. Незрілі ж особистості мотивовані переважно неусвідомлюваними мотивами, що виникають з дитячих травматичних переживань.

2. Студенти – екстраверти та інтроверти – ставлять різні вимоги до тих умов, у яких вони почуваються комфортно в навчальній діяльності. Екстраверти частіше

відвідують бібліотеку, люблять готуватися там, оскільки мають потребу в зовнішніх стимулах. Під час занять в бібліотеці вони надають перевагу високому рівню шуму та спілкування, люблять займати місця в найбільш людних залах. При цьому вони частіше роблять перерви під час підготовки. Інтроверти в бібліотеці вибирають для себе тихі закутки, де можна усамітнитися.

3. Кожний практикуючий психолог – фактично розумний спостерігач людської природи й історії людського життя – розуміє, що стан людини у кожний момент визначає її поведінку такою ж мірою, як і її риси.

4. Опираючись на персонологічні позиції Г. Олпорта, як ви вважаєте, чи існує щось спільне між зрілими і незрілими особистостями? Обґрунтуйте відповідь.

5. Робота з методиками:

✓ Особистісний опитувальник Р. Кеттела

Тестові завдання

1. Автор «Трьохфакторної моделі особистості»:

- 1) Г. Айзенк
- 2) Р. Мей
- 3) У. Джеймс
- 4) З. Фройд

2. Основні типи виміру особистості за Г. Айзенком:

- 1) інтроверсія, екстраверсія
- 2) інтроверсія, екстраверсія, нейротизм, стабільність
- 3) соціальне, біологічне, психічне, фізіологічне
- 4) інтроверсія, екстраверсія, нейротизм

3. Представники якої теорії особистості розглядають особистість як комплекс якостей, що властиві певним категоріям людей?

- 1) психодинамічної,
- 2) когнітивної,
- 3) теорії особистісних рис,
- 4) гуманістичної.

4. Гордон Олпорт стверджував, що кожна людина неповторювана і індивідуальна, оскільки є носієм своєрідного поєднання якостей, які були ним названі:

- 1) вищими потребами;
- 2) особистими цінностями;
- 3) рисами особистості;
- 4) концепцією особистості.

5. Як Г. Айзенк називав властивість темпераменту, що проявляється як емоційна нестійкість, напруженість, емоційна збудливість, депресивність?

- 1) екстраверсія;
- 2) інтроверсія;
- 3) нейротизм;
- 4) емоційна стійкість.

6. Уявлення про екстраверсію / інтроверсію були розроблені:

- 1) А. Адлером;

- 2) К.Г. Юнгом;
- 3) Г. Айзенком;
- 4) Дж. Уотсоном.

Теми доповідей, презентацій

1. Теорії особистісних рис особистості.
2. Моральний розвиток особистості.

На даному семінарському занятті обговорення питань теми можна провести традиційно або у формі групової дискусії. Систематизацію знань здобувачів доцільно здійснити за допомогою складання таблиці, де вказуються основні представники різних психологічних напрямів та їх ідеї. Використання проблемних практичних завдань дозволить розширити та узагальнити знання здобувачів, формувати професійні уміння та навички.

Тема 9. Особистість в поведінковій та описовій психології

План

1. Соціально-когнітивна теорія особистості А.Бандури.
2. Теорія соціального наочіння Джуліана Роттера.
3. Особистість в описовій психології.

Література [1,3, 4,5, 6, 8,9,10,11]

Вивчити основні поняття: самоефективність особистості, локус контролю, інтернали, екстернали, потенціал поведінки, опиова психологія, ціннісні орієнтації.

Питання для контролю:

1. Як розуміють особистість представники біхевіоризму?
2. У чому полягає соціально-когнітивна теорія особистості А.Бандури?
3. Які чинники формують особистість згідно поглядів А. Бандури ?
4. Які можна виділити головні відмінності в поведінці між інтерналами і екстерналами? Як в дослідженні вимірюється локус контролю?
5. Як називається процес, в якому люди покращують і зберігають свою власну поведінку, заохочуючи себе і маючи над цим заохоченням певний контроль?
6. Як називається за А. Бандурою суб'єктивна впевненість у здатності виконувати ту або іншу дію?
7. Як називається у теорії Дж. Роттера вірогідність того, що певна поведінка буде вибудована в залежності від очікувань людини та цінності підкріплення, пов'язаного з поведінкою у певній ситуації?
8. Яке розуміння особистості в описовій психології?

Практична частина

1. Проблемно-творчі запитання та завдання

Завдання 1

Виберіть специфічний аспект вашої поведінки, який ви б хотіли змінити – дещо, що ви хотіли б почати робити (наприклад, фізичні вправи), чи, навпаки, припинити (палити, лінуватись, багато їсти). Базуючись на теорії соціального научіння Джуліана Роттера опишіть, як Ви могли б використати п'ять основних кроків самоконтролю для того, щоб викликати позитивні зміни у вашій поведінці. До кожного кроку наведіть конкретні приклади.

Завдання 2

Підберіть українські прислів'я, приказки, загадки тощо, які характеризують основні положення теорій особистості поведінково-когнітивного напрямку.

2. Які кроки самоконтролю обгрунтовано А. Бандурою?

3. Поясніть зв'язок самоефективності особистості та мотивації.

4. В чому полягає суть психотерапевтичного методу «Систематична десенсибілізація»?

5. Робота з методиками:

✓ Опитувальник РСК

Тестові завдання

1. На відміну від радикальних біхевіористів Альберт Бандура вважає, що особистість формують усі нижче перераховані чинники, окрім:

- 1) поведінка людини;
- 2) індивідуальні характеристики;
- 3) спадковість;
- 4) вплив навколишнього середовища.

2. Якщо людина переконана, що її успіхи і невдачі регулюються зовнішніми чинниками, такими як доля, успіх, щасливий випадок, впливові люди і непередбачувані сили оточення, то, за теорією Дж. Роттера, її локус контролю:

- 1) екстернальний;
- 2) інтернальний;
- 3) позитивний;
- 4) негативний.

3. В. Джеймс пропонує розглядати самоповагу особистості як відношення, в якому чисельник виражає реальний успіх, а знаменник:

- 1) очікування;
- 2) домагання;
- 3) успіхи в минулому;
- 4) уміння, навички.

4. Відповідно теорії Е. Шпрангера, першочергове завдання психології полягає у виявленні:

- 1) неусвідомлених потягів та переживань;
- 2) ціннісних орієнтацій людини;
- 3) первинних дитячих травм;
- 4) особливостей нервової діяльності.

5. Людина, мислення якої спрямоване на створення чогось корисного на основі природничо-наукових знань і техніки, для якої цінність пізнання пов'язана лише з тим, що приносить користь їй самій, сім'ї, колективу, людству у типології Е. Шпрангера названа:

- 1) теоретичною людиною;
- 2) економічною людиною;
- 3) політичною людиною;
- 4) соціальною людиною.

6. Автором соціально-когнітивної теорії особистості є:

- 1) А. Бандура;
- 2) К. Левін;
- 3) В. Джемс;
- 4) П. Жане.

7. Будь-яка зміна у поведінці людини під час спостереження за «моделлю» відповідно до того, схвалюється чи засуджується поведінка «моделі» (наприклад, дитина стримує сльози, коли бачить, що мама сварить братика за те, що він плаче) у теорії А.Бандури має назву:

- 1) самопідкріплення;
- 2) непряме підкріплення;
- 3) саморегуляція;
- 4) самоконтроль.

8. Засновник теорії соціального научіння:

- 1) К. Роджерс
- 2) Дж. Роттер
- 3) А. Адлер
- 4) У. Джеймс.

Теми доповідей, презентацій

1. Підходи до вивчення особистості в біхевіоризмі та необіхевіоризмі.
2. Самоефективність особистості.

Методичні рекомендації: на даному занятті важливо проаналізувати особливості поглядів на особистість представників поведінкового напрямку в психології. Аналіз ситуацій, робота з методикою розширює знання здобувачів, формує професійні вміння, тестовий експрес-контроль дозволить перевірити знання здобувачів.

Тема 10. Формування та розвиток особистості

План

1. Підходи і теорії розвитку особистості.
2. Шляхи, умови, фактори особистісного зростання.
3. Роль кризових періодів у розвитку особистості.
4. Гармонійний та дисгармонійний розвиток особистості.

5. Психологічно зріла особистості.

6. Методики дослідження психологічної зрілості особистості.

Література: [1,4,5,6,7,9,10,11]

Вивчити основні поняття: особистісне зростання, життєвий шлях, кризові періоди, криза, розвиток особистості, формування особистості, дисгармонійний розвиток, гармонійний розвиток, психологічно зріла особистість, самоактуалізована особистість, види зрілості, особистісне зростання

Питання для контролю:

1. Проаналізуйте умови психічного розвитку індивіда в процесі його перетворення в особистість.
2. Які основні види суперечностей розвитку особистостей?
3. Яка роль кризових періодів у розвитку особистості?
4. Які види життєвих криз та їх причини?
5. Розкрийте позитивні та негативні наслідки життєвих криз особистості.
6. Яку особистість можна назвати гармонійною?
7. Які умови гармонійного розвитку особистості?
8. Що розуміють під розвитком особистості?
9. У чому виявляється дисгармонійний розвиток особистості?
10. Які причини дисгармонійного розвитку особистості?
11. Які риси характеризують психологічно зрілу особистість?

Практична частина

1. Проблемно-творчі запитання та завдання

Завдання 1

Чому З. Фрейд, який був дуже небагатою людиною, впродовж свого життя неодноразово відхиляв матеріально вигідні пропозиції (робота для модних журналів, консультування фільмів для голлівудських режисерів тощо)? Якою теорією особистості можна пояснити таку поведінку видатного психолога?

Завдання 2

На думку К. Роджерса, основною перешкодою для розвитку адекватного сприйняття і реалістичного усвідомлення власного «Я» виступає деяка «умова цінності». Як тільки дитина починає себе усвідомлювати, відзначає К. Роджерс, у неї розвивається потреба в любові і позитивній увазі. Любов настільки важлива для малюка, що він починає керуватися в своїй поведінці не стільки тим, що підтримує і посилює його організм, скільки можливістю отримати материнську любов. Дитина починає діяти так, щоб отримати любов і схвалення незалежно від того, чи це добре для неї самої. Діти можуть діяти проти своїх власних інтересів, а в результаті у них формується уявлення про себе, як про осіб, що створені для того, щоб задовольнити або утихомирити інших. По суті, тут має місце знецінення особистості, явище, що отримало назву в концепції К. Роджерса «умова цінності».

Як ви розумієте ці слова К. Роджерса? Що вони означають для Вас?

Як може змінитися позиція вихователя, якщо він буде керуватись цим положенням феноменологічної теорії К. Роджерса?

4. Відновіть зміст речень

1. Згідно з теорією ... людина, яка народжується біологічною істотою, стає особистістю завдяки впливу соціальних умов життя.
2. Теорія ... виходить з того, що характер поведінки особистості та її відносини з іншими людьми залежать від системи соціальних ролей, які вона виконує.
3. Розвиток особистості та особистісне зростання пов'язані з

5. Робота з методиками:

- ✓ Опитувальники особистісної зрілості О.Штепи, Ю.Гільбуха

Тестові завдання

1. Згідно якої теорії розвитку особистості початок формування особистості дитини пов'язується з включенням у дію основних життєвих біологічних потреб дитини, виникненням конфлікту між прагненням до їх задоволення і соціально-культурними цінностями

- 1) фрейдизм;
- 2) неофрейдизм;
- 3) теорія рис особистості;
- 4) теорія соціального навчання.

2. Яка теорія розвитку особистості розглядає особистісний розвиток як набуття людиною певних звичок, умінь і навичок спілкування з людьми. Джерелом особистісного розвитку тут слугує зовні організована система підкріплення (заохочення і покарання). Завдяки їй можна формувати і змінювати особистість дитини протягом усього дитинства.

- 1) фрейдизм;
- 2) теорія ролей;
- 3) теорія рис особистості;
- 4) теорія соціального навчання.

3. Дана теорія велику роль у розвитку особистості відводить правильно організованому психолого-педагогічному вихованню і підтверджує, що особистість більше залежить від виховання, ніж від дозрівання, глибинних потягів або комплексів.

- 1) фрейдизм;
- 2) теорія рис особистості;
- 3) гуманістична теорія;
- 4) теорія соціального навчання.

4. Сенситивним періодом формування первинних мотивів людини і рис її характеру є:

- 1) ранній вік;
- 2) дошкільне дитинство;
- 3) молодший шкільний вік;
- 4) підлітковий вік.

5. Головне питання, що ставиться і вирішується у цій теорії, полягає в тому, щоб з'ясувати, як відбувається засвоєння дітьми тих або інших моральних цінностей на різних етапах індивідуального розвитку залежно від соціальних умов.

- 1) фрейдизм;
- 2) теорія рис особистості;
- 3) гуманістична теорія;
- 4) теорія соціального навчання.

6. Розвиток особистості – це:

- 1) становлення людини як соціальної істоти, яке відбувається у процесі життєдіяльності;
- 2) цілеспрямований процес формування в індивіда заданих якостей;
- 3) кількісні та якісні зміни в організмі, які відбуваються в часі під впливом різних факторів;
- 4) процес цілеспрямованого формування людської особистості в умовах її навчання, виховання й освіти.

7. Формування особистості – це:

- 1) цілеспрямований процес формування у вихованців необхідних якостей і переконань;
- 2) становлення людини як соціальної істоти, яке відбувається у процесі розвитку, виховання і навчання;
- 3) кількісні зміни в організмі;
- 4) кількісні та якісні зміни в організмі, які відбуваються в процесі всього життя людини як соціальної істоти.

8. Рівень розвитку особистості визначається:

- 1) зрілістю структури «Я»;
- 2) здатністю встановлювати контакти;
- 3) здатністю до діяльності, що приносить матеріальний добробут.

Теми доповідей, презентацій

1. Роль кризових періодів у формуванні особистості.
2. Гармонійний та дисгармонійний розвиток особистості

Дане заняття можна провести у формі семінару-конференції: студенти завчасно готують доповіді, чи презентації, виступають з ними, відповідають на запитання своїх колег. Доцільно виносити на обговорення не більше 2-3 доповідей(презентацій) тривалістю в 12-15 хвилин. Наприкінці заняття для контролю знань здобувачів використовуємо тестові завдання.

Тема 11. Самосвідомість та «Я-концепція» особистості

План

1. Поняття про самосвідомість. Рівні самосвідомості.

2. Я-концепція та її компоненти.
3. Психологічний захист та саморегуляція особистості.
4. Рівні розвитку особистості.

Література: [1,3,4,5,7,10,11]

Вивчити основні поняття: Я-концепція, самосвідомість, самооцінка, адекватна самооцінка, неадекватна самооцінка, рівень домагань, саморегуляція особистості, рефлексія, психологічний захист.

Питання для контролю:

1. Що таке вчинок самопізнання? Чи знайомий він Вам з власного досвіду?
2. Як співвідносяться свідомість і самосвідомість?
3. Які основні компоненти структури самосвідомості?
4. Що дає аналіз рівнів самосвідомості для розуміння власної особистості?
5. Чому самосвідомість є інтегративною властивістю людської діяльності?
6. Які головні тенденції розвитку самосвідомості в онтогенезі?
7. Що таке рефлексія? У чому полягає її роль в особистісному розвитку?
8. Які форми і методи розвитку самосвідомості Ви знаєте?
9. Поясніть функції психологічного захисту.
10. Поясніть рівні розвитку особистості. Який рівень розвитку особистості є основою для переходу особистості на духовний рівень розвитку?

Практична частина

1. Проблемно-творчі запитання та завдання:

1. Якими є чинники формування самооцінки?
2. Обґрунтуйте критерії професійної самооцінки психолога.
3. Якими є вікові особливості формування самооцінки особистості?
4. Відновіть зміст речення.
 1. Самооцінка формується в дитинстві в процесі ... з батьками і продовжує ... в подальші роки.
 2. призводить до неправильного оцінювання реальних можливостей, а звідси – до розчарувань і бажання перекласти відповідальність за невдачі на інших, часто викликає протидію оточення, що руйнує міжособистісні стосунки.
 3. За З.Фройдом, основна функція захисних механізмів – ... емоційної напруги як наслідку тривожного стану за здійснення соціально значущих цілей, які конфліктували із потягами.
 4. З якими захисними механізмами пов'язані наступні вчинки і способи поведінки людей:
 1. Під час масового соціологічного дослідження дорослим людям задали питання, чи переконливо подіяли на них матеріали преси, у яких лікарі доводять, що паління призводить до захворювання на рак легенів. Позитивну відповідь дали 68% людей, які не палять і лише 14% тих, які палять.
 2. Хлопчик хоче бути схожим на батька і тим самим заслужити його любов і повагу.

3. Людина похилого віку, яка у свій час не мала змоги навчатись у ЗВО, при першій нагоді демонструє свою зневагу до вищої освіти.

4. В Японії у коридорах фірм стоїть макет начальника. Підлеглі можуть підійти і висловити усе, що вони про нього думають, навіть побити макет.

5. Працівник, який вчасно не підготував важливий звіт, виправдовує свою затримку, звинувачуючи деяких колег.

6. Робота з методиками:

- ✓ Методика визначення рівня самооцінки (за Будассі)
- ✓ методика «Психогеоетричний тест» С.Деллінгер.

Тестові завдання

1. Рівень домагань особистості характеризує:

- 1) незадоволеність собою, негативну самооцінку;
- 2) ступінь трудності тих цілей, до яких прагне людина і досягнення яких здається їй привабливим і можливим;
- 3) специфічні емоційні переживання, що виникають у випадку виникнення непереборних перешкод на шляху до досягнення бажаної мети.

2. За поглядами якого українського вченого індивід стає особистістю в міру того, як у нього формуються свідомість та самосвідомість, утворюється здатність адекватно виконувати свої соціальні функції, брати участь у житті суспільства?

- 1) В. Бехтерева;
- 2) Г. Костюка;
- 3) М. Ланге;
- 4) Г. Сковороди.

3. Психологічний захист:

- 1) підтримує Я-концепцію індивіда;
- 2) перекручує сприйняття оточуючого світу;
- 3) знижує травматичність стресора;
- 4) усі відповіді правильні.

4. Становлення самосвідомості включає в себе:

- 1) відкриття свого внутрішнього світу;
- 2) усвідомлення необоротності часу, що призводить до пошуків сенсу життя, цілей, перспектив;
- 3) формування цілісного уявлення про себе, ставлення до себе, оцінку.

5. Розвиток особистості гальмує:

- 1) активне використання захисних механізмів;
- 2) усвідомлення деструктивних елементів в особистості та поведінці;
- 3) адекватна самооцінка.

6. Самосвідомість - це:

- 1) система поглядів на об'єктивний світ і місце в ньому людини;
- 2) функція мозку, сутність якої полягає в активному відображенні людиною об'єктивної реальності та регулюванні поведінки і діяльності;
- 3) усвідомлення людиною себе як особистості та індивідуальності, своїх психологічних і соціальних характеристик;

4) це глибина особистості і свідомості людини

7. Я-концепція - це:

- 1) складне утворення, яке містить у собі самоповагу, гідність, позитивне ставлення до себе тощо;
- 2) форма відображення об'єктивної дійсності у психіці людини;
- 3) сукупність усіх уявлень індивіда про себе, що містить у собі усвідомлення людиною своїх фізичних інтелектуальних і інших якостей, самооцінку і тенденції поведінки;
- 4) система вчинків.

8. Яка із перелічених основних функцій Я-концепції є зайвою:

- 1) сприяє досягненню внутрішньої узгодженості особистості
- 2) сприяє особистісному розвитку
- 3) визначає інтерпретацію набутого досвіду
- 4) є джерелом очікувань щодо самого себе.

Теми доповідей, презентацій

1. Психологічний портрет особистості.
2. Типи саморегуляції особистості.

Даний семінар можна провести у формі прес-конференції (студент, який виконує роль прес-секретаря веде конференцію; студенти-журналісти ставлять запитання експертам з проблем, що винесені на розгляд семінару). Як правило, з обговорюваного питання розгортається активна дискусія. По її закінченні викладач надає слово для доповіді по другому пункту і т. д. Свій висновок викладач робить або по кожному питанню, або в кінці семінару. З метою самоконтролю знань використовують тестові завдання.

1.2 Завдання для самостійної роботи

Тема 1

1. Становлення психології особистості у вітчизняній і зарубіжній психології.
 2. Підібрати методи дослідження особистості.
- Рекомендована література: [1, 4,5, 6, 7, 9, 11, 13]

Тема 2

1. Різноманітність понять особистості у психології, їх аналіз.
2. Види особистості.
5. Типологія особистості О. Лазурського.

Рекомендована література: [1, 4,5, 6, 7, 9, 11, 13]

Тема 3

1. Проаналізувати модель структури особистості у концепції Г. С. Костюка, Г. Пелеха.
3. Проаналізувати концепцію психоенергетичної цілісності особистості М. Й. Варія.

Рекомендована література: [1,5,6, 7, 9, 10,11]

Тема 4

1. Види спрямованості особистості (підібрати приклади).
 2. Психологічні теорії мотивації, їх аналіз.
 3. Позитивна і негативна роль установок в житті людини.
- Рекомендована література: [1,4,5, 6, 7, 9, 10,11]

Тема 5

1. Особистість у логотерапії В. Франкла.
 2. Особистість у трансперсональній психології С. Гроффа.
- Рекомендована література: [1,4,5, 6, 7, 9, 10,11, 12]

Тема 6

1. Жіночі теорії особистості.
 2. Особистість в екзистенційній психології.
 3. Типологія особистості Е.Шпрангера.
- Рекомендована література: [1,2,4,5, 6, 7, 9, 10,11, 12]

Тема 7

1. Критерії сформованої особистості.
 2. Розвиток конкурентоспроможної особистості
- Рекомендована література: [1,4, 6, 7, 9, 10,11, 12]

Тема 8

1. Комплекс меншовартості особистості.
 2. Підібрати приклади психологічного захисту особистості.
- Рекомендована література: [1,4, 6, 7, 9, 10,11, 12]

Одним із видів самостійної індивідуальної роботи здобувачів є підготовка есе, презентацій або проєктів, темами яких можуть бути переважно огляд тем із психології особистості.

Орієнтовні теми:

- Психологічна характеристика особистості в сучасній психології.
- Основні виміри психологічної структури особистості.
- Теорії особистості у зарубіжній класичній психології.
- Концепції особистості у вітчизняній класичній психології.
- Порівняльний аналіз сучасних теорій особистості.
- Самосвідомість та Я-концепція особистості.
- Роль кризових періодів у формуванні особистості.
- Гармонійний та дисгармонійний розвиток особистості
- Нові перспективи в теоретичному та емпіричному дослідженні особистості.

В межах змістових модулів індивідуальна робота може передбачати:

1. Написання реферату (обсягом 10-12 сторінок, структурованим за планом, з використанням наведеного списку літератури).

Реферат. Важливим засобом у засвоєнні знань є написання рефератів та виголошення реферативної доповіді. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами практичних занять та СРС. На практичному занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Вимоги до реферату: обсяг – 10-12 аркушів формату А4; структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми. Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю.

Технічні вимоги до оформлення презентації

Під час створення мультимедійної презентації (з використанням програми PowerPoint) студент може на свій розсуд обирати структуру та дизайн слайдів, але вони мають бути оформлені грамотно й на належному науковому рівні. Зображення та текст повинні бути виразно видні. Оформлення має допомагати сприйманню матеріалу, а не відволікати слухачів. Не варто поміщати в презентацію слайди, що містять лише текст чи багато тексту. Презентація зазвичай не повинна перевищувати 12–15 слайдів. Тло слайдів презентації бажано обрати одне для всієї презентації. Можна скористатися шаблонами, які містить програма. Бажано, щоб кольори схем, діаграм, малюнків були яскравішими за тло, а отже ліпше використовувати світле тло з невеликою кількістю декоративних елементів. Ефекти анімації мають допомагати сприйманню інформації і не відволікати увагу слухачів від змісту презентації. Бажано не використовувати складних прописних шрифтів, розмір шрифтів має бути не менше, ніж 20-22 pt. В одному слайді доцільно вміщувати не більше, ніж 12-15 рядків тексту.

Критерії оцінювання знань

Поточна аудиторна діяльність студента оцінюється за чотирибальною (національною) шкалою. Поточний контроль аудиторної роботи рекомендується здійснювати за такими критеріями:

Тест (тест досягнень, тематичне тестування) – це набір стандартизованих завдань з визначеного матеріалу, який встановлює ступінь засвоєння його студентами. Перевага тестів у їх об'єктивності, тобто незалежності перевірки та оцінки знань від викладача.

Критерії оцінювання тестових завдань є:

- «Відмінно» – 100% - 90% вірних відповідей
- «Добре» – 89%- 75% вірних відповідей
- «Задовільно» – 74% - 60% вірних відповідей
- «Незадовільно» – до 60% вірних відповідей

Методи письмового контролю – забезпечують глибоку і всебічну перевірку засвоєння програмового матеріалу. У письмовій роботі студенту необхідно показати як теоретичні знання, так і вміння застосовувати їх для розв'язування конкретних завдань, психологічних проблем, ситуацій.

Критерії оцінювання письмової роботи студентів є:

«Відмінно» – виставляється за повну, правильну і обґрунтовану відповідь в письмовій формі. Студент оволодів понятійним апаратом, уміє конкретизувати

теоретичні положення, виділяє суттєве в навчальному матеріалі, відповідає логічно, послідовно, уміє впевнено використовувати засвоєні способи дій в нових ситуаціях, типових, варіативних чи нестандартних.

«Добре» – показник хорошої успішності, її виставляють за правильну обґрунтовану відповідь, з якої свідчить, що студент розуміє теоретичний матеріал і володіє навиками і вміннями самостійної навчально-пізнавальної діяльності, допускаючи при цьому деякі несуттєві неточності під час виконання письмової роботи.

«Задовільно» – показник задовільної успішності. Він свідчить про те, що знання мають розрізнений, фрагментарний характер, що студент здатний відтворити певну суму фактичних знань (іноді не усвідомлюючи в цілому їх глибини, узагальненості), здатен використовувати засвоєні способи дій в типових умовах.

«Незадовільно» – виставляється за неправильну відповідь, яка не відповідає змісту вивченого матеріалу і свідчить про нерозуміння його основних положень. В письмових відповідях мають місце грубі системні помилки.

Методи усного контролю – бесіда, доповідь студента, роз'яснення. Основою усного контролю слугує монологічна відповідь студента (у підсумковому контролі це більш повний, системний виклад) або запитально-відповідальна форма – бесіда. Усний контроль, як поточний, проводиться на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі, можуть застосовуватися дидактичні картки, ігри, технічні засоби.

Виконання практичних робіт: ситуаційна рольова гра, імітація, що визначає рівень його знань, умінь з предмету, і ставлення до навчання, ступінь його пізнавальної активності, свідомості, і вміння мислити, розв'язувати самостійно різноманітні завдання. Для практичних занять залежно від обсягу дисципліни, кількості аудиторних годин, відведених на цей вид роботи, кількості питань з тем занять, виходячи з обґрунтованих фізіологічних норм навчального навантаження студента, викладачем для кожного студента встановлюється обов'язковий мінімум виступів на семінарських заняттях у семестрі і мінімальна кількість виступів з обговореннями поставлених питань (участь у дискусіях); виконання в повному обсязі аудиторної роботи, обов'язкових завдань СРС.

Критерії оцінювання студента на практичних заняттях є:

«Відмінно» – прояв декількох видів активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу тощо.

«Добре» – прояв двох видів активності на занятті: виступ із повідомленням, відповіді на запитання викладача, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу з допущенням певних недоліків чи неточностей.

«Задовільно» – прояв одного виду активності на занятті: відповідь на запитання викладача неповна та не чітка, участь у дискусіях та обговоренні матеріалу малоактивна, ініційована викладачем.

Пасивна присутність на занятті не оцінюється.

Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті відповідно до поставленого завдання.

Критерії оцінювання самостійної роботи є:

«Відмінно» – студент міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і виконує роботу, вільно використовує набуті теоретичні знання при виконанні самостійної роботи, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

«Добре» – студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його в самостійній роботі; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного завдання в самостійній роботі;

«Задовільно» – студент в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але в роботі плутає поняття, практичні завдання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; виявляє неточності у знаннях при виконанні роботи, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

«Незадовільно» – студент не опанував навчальний матеріал дисципліни, не відображає в роботі правильні результати, визначення, висновки в роботі не сформовані з опорою на теоретичні знання, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не виявляються.

Критерії оцінювання індивідуального завдання:

«Відмінно» – відповідності змісту презентації темі, ясне, лаконічне і логічне представлення ходу дослідження, повнота розкриття теми дослідження, дотриманні всіх вимог щодо технічного й естетичного оформлення роботи і орфографічного стандарту, слайди супроводжуються всілякими формами графічної інформації: схемами, ілюстраціями, внутрішніми і зовнішніми гіперпосиланнями, стильова єдність презентації.

«Добре» – загалом відповідає тематиці проекту і є досить інформативним, наявність незначних недоліків у виконанні презентації та її оформленні
«задовільно» – містить близький за тематикою матеріал але не несе важливої інформативної функції, наявність суттєвих недоліків у виконанні презентації, окремих недоліків у її оформленні.

«незадовільно» – виставляється при повній невідповідності вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту презентації.

II. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Психологія особистості, її предмет та завдання.
2. Етапи становлення психології особистості.
3. Принципи та методи дослідження особистості.
4. Теорія особистості, її компоненти, функції, критерії оцінки теорій особистості.
5. Співвідношення понять: людина, індивід, особистість, індивідуальність.
6. Різноманітність понять особистості в психології та їх аналіз.
7. Періодизація психічного розвитку та етапи життєвого шляху особистості.
8. Ознаки та риси особистості.
9. Психологічний вік особистості.
10. Психологічна стать особистості.
11. Психологічний простір особистості.
12. Структура особистості в концепції Г.С. Костюка.
13. Психологічна структура особистості за С.Д. Максименком.
14. Тривимірна модель структури особистості В.В. Рибалки.
15. Концепція психоенергетичної цілісності особистості М.Й. Варія.
16. Психоаналітична теорія особистості З. Фрейда.
17. Аналітична теорія особистості К. Юнга.
18. Психологічні типи К. Юнга.
19. Індивідуальна теорія особистості А. Адлера.
20. Особистісні типи в теорії А. Адлера.
21. Епігенетична теорія розвитку особистості Е. Еріксона
22. Соціокультурна теорія особистості К. Хорні.
23. Особистість в гуманістичному психоаналізі Е. Фромма.
24. Теорія самоактуалізації особистості А. Маслоу.
25. Феноменологічна теорія К.Роджерса.
26. Екзистенційна психологія Р. Мея.
27. Особистість у логотерапії В. Франкла.
28. Диспозиційна теорія особистості Г.Олпорта.
29. Теорія типів особистості Г. Айзенка.
30. Структурна теорія рис особистості Р. Кеттела.
31. Особистість у когнітивній психології.
32. Теорія особистісних конструктів Дж. Келлі.
33. Особистість в описовій психології В. Дільтея та Е. Шпрангера.
34. Теорії особистості у поведінковій психології.
35. Теорія соціального навчіння Д. Роттера.
36. Теорія оперантного навчіння Б.Скіннера.
37. Соціально-когнітивна теорія особистості А. Бандури.
38. Біогенетичні теорії розвитку особистості.
39. Соціогенетичні теорії розвитку особистості.
40. Шляхи, умови та чинники особистісного зростання.
41. Роль кризових періодів у розвитку особистості.
42. Гармонійний і дисгармонійний розвиток особистості.

43. Психологічно зріла особистість.
44. «Я-концепція» та її компоненти.
45. Самосвідомість особистості, її особливості.
46. Саморегуляція та самоконтроль особисті.
47. Самооцінка як центральний компонент «я-концепції».
48. Рушійні сили розвитку особистості.
49. Психологічний захист особистості та його функції.
50. Формування та розвиток особистості.

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Варій М. Й. Психологія особистості: Навч. посіб./ М. Й. Варій – Л.: Видавництво Львівської політехники, 2016. – 608 с.
2. Зварич І.М. Екзистенційна та гуманістична психологія : навч. посібник /І. М. Зварич, Г. В. Чуйко, Т. А. Колтунович ; за наук. ред.В. Г. Панка. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2019. – 496 с.
3. Кацавець Р.С. Психологія особистості. Навчальний посібник./ Р.С. Кацавець –Київ : Алерта. 2021. –134 с.
4. Копець Л. В. Психологія особистості: Навч. Посіб./ Л. В.Копець – К.: Вид. дім «Києво-могилянська академія», 2007. – 460 с.
5. Ліфарєва Н. В. Психологія особистості./ Н. В. Ліфарєва – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
6. Мітіна С.В. Психологія особистості: навч.-метод. посіб./ С.В.Мітіна – Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. – 274 с.
7. Москалець В. П. Психологія особистості [Текст] : підручник / В. П. Москалець. - Київ : Ліра-К, 2021. - 364 с.
8. Особистість та її історія : колективна монографія / за ред. Н. В. Чепелевої, М. В. Папучі. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – 538 с.
9. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С. Д. Максименка, В. Л. Зливкова, С. Б. Кузікової. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – 430 с.
10. Папуча М. В. Проблема розвитку в психології особистості: навч. посібн. / М. В. Папуча, М. М. Наконечна. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2018. – 52 с.
11. Столяренко О.Б. Психологія особистості. Навч. посіб. - / О. Б. Столяренко. - К. : Центр учбової літератури,2012.-280с.
12. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості: підручник / Е. Л. Носенко, І. Ф. Аршава. – Д. : Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту, 2010. – 261 с.
13. Титаренко Т.М. Сучасна психологія особистості: Навч. посібник. 2-е вид. - К.: Каравела, 2013. - 372 с.

Навчально-методичне видання

Щербан Тетяна Дмитрівна
Барчій Магдалина Степанівна

Психологія особистості

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять та організації
самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 «Психологія»

Тираж 5 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>